

Nr 125.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående åtgärd för främjande av sparsamhet bland skolungdomen; given Stockholms slott den 15 februari 1929.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Th. Borell.

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 15 februari 1929.

Närvarande:

Statsministern LINDMAN, ministern för utrikes ärendena TRYGGER, statsråden LÜBECK, WOHLIN, BESKOW, LUNDVIK, BORELL, VON STEYERN, MALMBERG, LINDSKOG, BISSMARK, JOHANSSON.

Departementschefen, statsrådet Borell anför:

Jämlikt av nästlidet års riksdag lämnat medgivande har generalpoststyrelsen bemyndigats att av postmedel använda ett belopp av högst 50,000 kronor för utdelning till skolungdom i riket av postsparbanksböcker med insatta mindre belopp. I skrivelse den 21 december 1928 har generalpoststyrelsen hemställt om medgivande att använda ytterligare medel för ifrågasvarande ändamål.

Bihang till riksdagens protokoll 1929. 1 saml. 101 häft. (Nr 125.)

Innan jag ingår på generalpoststyrelsens framställning, tillåter jag mig lämna en översikt över frågans behandling vid nästlidet års riksdag samt därefter vidtagna åtgärder ävensom en redogörelse för vissa från de enskilda sparbankernas sida framställda erinringar mot postsparbankens verksamhet i förevarande avseende.

Frågans
behandling
vid 1928 års
riksdag.

Generalpoststyrelsen anförde i skrivelse den 26 november 1927, bland annat, följande.

Frågan om åtgärder till främjande av sparsamhet bland ungdomen vore sedan länge föremål för postsparbankens intresse; även många privata sparbanker hade nedlagt ett berömvärt arbete på detta område. Postsparbanken hade alltid sökt tillse, att ingen olämplig konkurrens kommit till stånd med de privata bankerna, ty i den mån dessa tillfredsställande sörjt för skolsparkasserörelsen å vissa orter funnes ingen anledning för postsparbanken att jämväl där bedriva sådan verksamhet. Ett effektivt förfaringsätt för sparrörelsens främjande, vilket postsparbanken tagit under övervägande, vore att tilldela skolbarn sparbanksböcker med därå insatta mindre belopp. Det vore givetvis icke avsett, att postsparbanken skulle tilldela varje nyinskrivet skolbarn en postsparbanksbok. Först och främst borde från sådan tilldelning undantagas de skoldistrikt, inom vilka motsvarande sparverksamhet igångsatts av någon sparbank. Vidare borde givetvis endast de skolor ifrågakomma, där en samverkan med vederbörande skolråd och lärare låte sig bekvämt ordna. Intill dess att erfarenhet vunnits vore det måhända lämpligt, att åtgärden inskränktes till att avse endast viss landsända eller vissa län, där det av olika skäl syntes särskilt angeläget att främja sparsamhetssträvandena. Under sådana förhållanden vore det tillfyllest, att ett belopp av 50,000 kronor ställdes till generalpoststyrelsens förfogande för en anordning försöksvis av nu omhandlat slag. Därest man insatte 2 kronor per bok, skulle därmed en utdelning av 25,000 böcker kunna ske.

Generalpoststyrelsen hemställde därför om bemyndigande att använda 50,000 kronor för utdelning av postsparbanksböcker till folkskolebarn enligt av styrelsen i samråd med skolöverstyrelsen fastställd plan.

Efter det statskontoret och skolöverstyrelsen tillstyrkt generalpoststyrelsens framställning, avlät *Kungl. Maj:ts* proposition (nr 241) i ämnet till riksdagen, därvid erinrades om av riksdagen tidigare gjord framställning angående åtgärder till främjande av ungdomens fostran till sparsamhet samt framhölls, att de av generalpoststyrelsen föreslagna åtgärderna syntes ägnade att hos ungdomen väcka sparsamhetsintresse och även kunde bidraga till utveckling av postsparbankens rörelse.

I en inom riksdagen väckt *motion* (I: 308) erinrades om vådorna av att genom ytterligare stegrad konkurrens mellan postsparbanken och vederbörande ortssparbanker sparkapitalet till förfång för de lokala kreditbehoven i allt för stor utsträckning droges från orten; och hemställdes med anledning härav om avslag å propositionen samt om vidtagande av utredning rörande bland annat den utsträckning, i vilken postsparbankens skolsparkasseverksamhet lämpligen borde bedrivas.

Riksdagen medgav (skrivelse nr 207), att generalpoststyrelsen för främ-

jande av sparsamhet finge, intill ett belopp av 50,000 kronor och i öfrigt i den omfattning Kungl. Maj:t bestämde, av postmedel till skolungdom i riket utdela mindre penningbelopp, insatta å motböcker med postsparbanken, dock högst 2 kronor å varje bok. Riksdagen uttalade emellertid därvid bland annat följande:

Riksdagen funne de motionsvis framhållna synpunkterna värda allt beaktande. Redan generalpoststyrelsen hade emellertid uttalat, att, i den mån lokala sparbanker på tillfredsställande sätt sörjt för skolsparkasserörelsen på vissa orter, ingen anledning funnes för postsparbanken att jämväl där bedriva sådan verksamhet. Det vore också att märka, att det angivna maximibeloppet, 50,000 kronor, beräknats med utgångspunkt från att utdelning av böcker skulle ske endast inom viss landsända eller vissa län, där det syntes särskilt angeläget att främja sparsamhetssträvandena. Riksdagen ville emellertid ytterligare framhålla vikten av att ifrågavarande nya verksamhetsgren icke av postsparbanken gäves en sådan inriktning eller finge så utveckla sig, att den kunde komma att leda till en olämplig konkurrens om det lokala sparkapitalet. En förutsättning för bifall till förslaget finge överhuvud anses vara, att konkurrens undvekes med sparbanker eller andra penninginrättningar, som dreve dylik skolparverksamhet.

Den 24 maj 1928 anbefallde *Kungl. Maj:t* generalpoststyrelsen att, med beaktande av vad riksdagen anför, inkomma med förslag till de åtgärder, som i anslutning till riksdagens beslut kunde under år 1928 anses erforderliga.

I skrivelse den 20 juni 1928 hemställde *generalpoststyrelsen* om godkännande av ett vid styrelsens skrivelse fogat utkast till plan för utdelning av postsparbanksböcker till skolungdom under år 1928. Då emellertid denna plan befanns otillfredsställande ur vissa synpunkter, framlade generalpoststyrelsen med skrivelse den 16 augusti 1928 en förnyad plan av följande lydelse:

Sättet för
postspar-
banksböcker-
nas utdelande.

»Plan för utdelning av postsparbanksböcker till skolungdom (folkskolebarn).

- 1) Utdelning bör omfatta samtliga barn i en och samma skolklass;
- 2) sker med två kronor till varje barn;
- 3) skall i första hand avse barn, som under höstterminen 1928 nyinskrivits i skola, men kan, i den mån anslaget därtill förslår, även utsträckas till att omfatta barn av äldre årgång;
- 4) sker under förbehåll från postsparbankens sida, att det å motbok insatta grundbeloppet icke får uttagas förr än tidigast det år motboksägaren fyller 16 år;
- 5) må ej friågakomma till barn i skolor, där enskild sparbank eller annan penninginrättning efter av generalpoststyrelsen införskaffade upplysningar anses på ett tillfredsställande sätt bedriva skolparverksamhet.»

I sin sistnämnda skrivelse anförde generalpoststyrelsen bland annat:

Det vore generalpoststyrelsens avsikt att i ämnet tillskriva skolråden eller därmed jämförliga myndigheter i riket med anhållan, att dessa ville efter samråd med vederbörande lärare till generalpoststyrelsen inkomma med för-

slag å barn vid respektive skolor, som ansåges böra komma i åtanke vid utdelningen. Vid förslagens upprättande skulle skolråden hava att iakttaga de i planen meddelade villkoren.

Genom brev den 31 augusti 1928 bemyndigade Kungl. Maj:t generalpoststyrelsen att i huvudsaklig överensstämmelse med de i planen angivna grunder för ändamålet använda ett belopp av högst 50,000 kronor; och framhöll Kungl. Maj:t härvid särskilt angelägenheten av att konkurrens undvekes med sparbanks eller andra penninginrättningar, som dreve skolsparsverksamhet.

Från postsparbanken utsändes sedermera i oktober 1928 skrivelser till vederbörande skolrådsordförande i riket med undantag av städerna Stockholm, Göteborg och Malmö med hemställan, att vid skrivelserna fogade cirkulär till lärare och lärarinnor vid folkskolorna samt anmälningslistor för utdelning av postsparbanksböcker måtte tillställas skolorna inom respektive distrikt. Såväl i skrivelserna till skolrådets ordförande som i cirkulären till lärarpersonalen framhölls angelägenheten av att konkurrens undvekes med sparbanks eller andra penninginrättningar, som dreve skolsparsverksamhet, samt att därför anmälningslistor icke borde tillställas och namnuppgifter m. m. å skolbarn icke borde lämnas från skolor, där sådan verksamhet redan bedreves. För sådant fall hemställdes under rubriken »Anmärkningar» å anmälningslistorna, att vederbörande lärare ville medelst ifyllande av en å listorna tryckt förklaring lämna uppgift rörande den form, i vilken vederbörande bankinrättning »på ett tillfredsställande sätt» bedreve skolsparsverksamhet.

Med ledning av de uppgifter, som på detta sätt inhämtats från skolorna, har sedermera utdelning av postsparbanksböcker skett till folkskolebarn till ett antal av i det allra närmaste 25,000. Enligt från postsparbanken införskaffade uppgifter gruppera sig de utdelade motböckerna länsvis på följande sätt:

		Antal böcker.			Antal böcker.
Stockholms	län	775	Älvsborgs	län	1,634
Uppsala	"	439	Skaraborgs	"	2,063
Södermanlands	"	101	Värmlands	"	1,002
Östergötlands	"	1,647	Örebro	"	—
Jönköpings	"	1,850	Västmanlands	"	702
Kronobergs	"	504	Kopparbergs	"	777
Kalmar	"	1,431	Gävleborgs	"	1,383
Gotlands	"	457	Västernorrlands	"	712
Blekinge	"	670	Jämtlands	"	2,333
Kristianstads	"	295	Västerbottens	"	2,877
Malmöhus	"	196	Norrbottens	"	2,250
Hallands	"	387			
Göteborgs o. Bohus	"	446			Summa 24,931

De av postsparbankens ledning sålunda vidtagna åtgärderna hava emellertid väckt gensaga från de *privata sparbankernas* sida. I särskilda till chefen för finansdepartementet ställda, i november och december år 1928 daterade skrifter hava nämligen ordföranden i Örebro sparbank, borgmästaren V. Schneider, samt Oppunda härads sparbank, Uddevalla sparbank, Kalmar stads sparbank, Varbergs stads sparbank, Söderhamns stads och Sydöstra Hälsinglands sparbank, Linköpings sparbank och Norrköpings sparbank framfört klagomål över att de av statsmakterna uttryckligen givna direktiven att undvika konkurrens med de privata sparinrättningarna icke följts. Härutinnan har anförts bland annat följande.

*Förutgående
från de pri-
vata spar-
bankernas
sida.*

Ett mellan Sveuska sparbanksföreningens styrelse och postsparbankens ledning överenskommet samråd angående lämplig uppdelning mellan postsparbanken och de enskilda sparbankerna av skolsparrörelsen i landet hade icke kommit till stånd. Meddelanden rörande postsparbankens tilltänkta utdelning av sparbanksböcker samt anmälningslistor m. m. hade utsänts jämväl till skoldistrikt, där ifrågavarande banker redan — ofta sedan lång tid tillbaka — utövade skolsparverksamhet, eller som eljest ansåges tillhöra respektive företags verksamhetsområden. Enligt vad som framginge av de utsända meddelandena, ansåge postsparbanksledningen det för undvikande av konkurrens tillräckligt, att utdelning av postsparbanksböcker icke skedde vid *skolor*, där sådan verksamhet redan bedreves av enskild inrättning, men funne det i övrigt tillåtet att gå in på dessa inrättingars områden. Dessa förhållanden häntydde på avsikten att igångsätta en uppenbar konkurrens, varigenom hela skolsparverksamheten i landet kunde komma att till obotlig skada för densamma neddragas och till sin effektivitet försvagas.

Med anledning av vad sålunda anförts har *generalpoststyrelsen* i utlåtande den 21 december 1928 framhållit, att styrelsen, då den tillskrivit skoloråden, ansett sig handla i överensstämmelse med av Kungl. Maj:ts godkända direktiv, samt vidare yttrat bland annat följande.

När postsparbanken haft att för första gången verkställa utdelning av postsparbanksböcker, hade det givetvis varit angeläget att erhålla möjligast fullständiga och tillförlitliga upplysningar rörande behovet därav d. v. s. antalet barn, som kunde och borde ifrågakomma med hänsynstagande till alla de omständigheter, som borde öva inflytande på utdelningen. En av dessa omständigheter måste sannolikt under alla förhållanden — således även om icke fordran härå understrukits av statsmakterna — hava varit hänsynstagande till den av sparbanker och liknande bedrivna skolsparverksamheten. Med hänsyn till det medgivna anslagets begränsning hade ju utdelningen av postsparbanksböcker mest inskränkas till att ske endast å sådana ställen, där utdelningen kunde väntas medföra största nytta. Att det under sådana förhållanden icke gärna kunde bliva tal om att utdela postsparbanksböcker till barn å orter, för vilka i nu angivna hänseende redan vore väl gjort genom enskild sparbanks verksamhet, vore uppenbart. Om det alltså varit för postsparbanken värdefullt att få landet så att säga kartlagt med hänsyn till lämpligheten att utdela postsparbanksböcker till skolbarnen, hade denna kartläggning även måst ske med all möjlig skyndsamhet, därest postsparbanksböckerna, såsom givetvis önskligt vore, skolat hinna utdelas före höstterminens slut. Med beaktande härav hade det måst anses självfallet, att postsparbanken i första rummet och huvudsakligast vänt sig till skolmyndigheterna för erhållande ej blott av namnuppgifter beträffande barnen men

även upplysningar rörande å respektive orter eventuellt redan bedriven skolsparverksamhet. Besked hade ju härigenom kunnat erhållas samtidigt i båda nu angivna avseenden. Generalpoststyrelsen hade icke gärna kunnat tänka sig annan väg för ett snabbt och enkelt införskaffande av fullständiga och tillförlitliga upplysningar även ifråga om den enskilda skolsparverksamheten.

Även om man inom postsparbanken beträffande en eller annan sparbank vetat, att denna bedreve skolsparverksamhet, hade det dock av flera anledningar ansetts önskvärt att även beträffande sådan sparbank från skolmyndigheterna inhämta aktuella upplysningar. Dock hade sådana upplysningar ansetts obehövligen beträffande sparbanker i Stockholm, Göteborg och Malmö. Givetvis hade det varit postsparbankens avsikt, att det från skolmyndigheter och lärarpersonal bekomna arbetsmaterialet skulle bearbetas och kompletteras med de upplysningar, som i övrigt kunde erhållas. Så hade även skett. Postsparbanken hade därvid icke heller försummat att beakta de upplysningar, som i rikt matt kommit banken till del från sparbankerna själva.

Generalpoststyrelsen har därefter framhållit, att styrelsen — trots att framställningar i motsatt riktning ej saknats — icke utdelat postsparbanksböcker vid skolor, där enskilda penninginrättningar bedrivit eller enligt vad styrelsen erfarit planerat dylik verksamhet; däremot hade styrelsen icke ansett den omständigheten, att sparbank funnits å viss ort, böra utgöra hinder för utdelning av postsparbanksböcker, därest man haft sig bekant eller haft grundad anledning antaga, att vederbörande sparbank icke bedrivit eller äsyftat att bedriva skolsparverksamhet. Sammanfattningsvis ville generalpoststyrelsen anföra, att postsparbanken ansett sin uppgift vara att få till stånd en sådan utdelning av postsparbanksböcker, som bäst tillgodosåge *det allmännas och barnens* men däremot icke postsparbankens intresse.

Sedermera har *Svenska sparbanksföreningens styrelse* i en till chefen för finansdepartementet ställd, den 31 december 1928 dagtecknad skrift bland annat anført, att postsparbankens ledning genom de utsända cirkulären med därå framställd begäran om uppgift, huruvida enskild penninginrättning »på ett tillfredsställande sätt» bedreve skolsparrörelse, syntes hava sökt tillägna sig ett överinseende över sparbankernas verksamhet, som icke tillkomme densamma, samt att postsparbanken genom hänvändelse till föreningsstyrelsen kunnat erhålla upplysningar ifråga om de områden, inom vilka banken kunnat igångsätta sin skolsparrörelse i överensstämmelse med riksdagens direktiv. Föreningsstyrelsen har vidare erinrat om den konkurrens, som postsparbankens räntepolitik innebure, samt påpekat olägenheterna av att landsbygdens sparkapital till förfång för orternas legitima lånebehov droges från de privata sparbankerna.

Fråga om
ytterligare
medel till ut-
delning av
post-
sparbanks-
böcker.

Efter denna redogörelse övergår jag till behandling av generalpoststyrelsens förenämnda skrivelse den 21 december 1928 angående fortsatt utdelning av postsparbanksböcker till skolungdom.

Generalpoststyrelsen framhåller, att hela det till styrelsens förfogande ställda beloppet av 50,000 kronor disponerats, men att detta oaktat det icke kunnat

undvikas, att ett antal sent inkomna anmälningar icke kunnat föranleda utdelning av sparbanksböcker. Styrelsen anför vidare:

Givetvis vore det ännu för tidigt att fälla något bestämt omdöme, huruvida och i vilken omfattning utdelning av postsparbanksböcker till skolbarn kunde komma att i allt infria de önskemål, man därtill knutit. Möjlighet till sådant omdöme föreläge helt naturligt först efter en längre tid. Den hittills vunna erfarenheten ingåve dock de bästa förhoppningar på ett bestående och värdefullt resultat för framtiden. Härpå tydde, bland annat, de många uttalanden, som kommit postsparbanken till del särskilt från lärarpersonalen i skilda delar av landet. Till följd av det med utdelningen av postsparbanksböcker förknippade — för övrigt tämligen självfallna — villkoret att postsparbanken därvid skulle undvika konkurrens med sparbanker och liknande inrättningar, som dreve skolspårverksamhet, hade postsparbankens utdelning kommit att företrädesvis omfatta trakter, som ej på nära håll hade någon sparinrättning, och där hitintills intet åtgjorts för främjande av skolspårverksamheten. De skrivelser, som ingått till postsparbanken från dessa, ofta även i övrigt vanlottade landsändar, hade i all sin enkelhet varit rörande bevis på en djup tacksamhet och stor förståelse för postsparbankens initiativ och insats på området. Man hade grundad anledning förutsätta, att vederbörande lärare och lärarinnor skulle, i enlighet med från dem inkomna utfästelser, nedlägga ett intresserat arbete för att på grundval av de utlämnade postsparbanksböckerna bedriva en mer eller mindre organiserad spårverksamhet inom respektive skolor.

Det syntes generalpoststyrelsen med beaktande av vad sålunda anförts ofrånkomligt att framföra önskemålet om liknande anslag jämväl för år 1929. Härfor talade givetvis även den omständigheten, att en utdelning av postsparbanksböcker till endast *en* årsklass av skolbarn vore otillräcklig för erhållande av full effekt av den sålunda påbörjade verksamheten. Man kunde icke gärna vänta fortsatt oförminskat intresse för skolspårverksamheten hos lärarpersonalen, därest postsparbankens understöd i saken skulle begränsas till endast ett år. Ett sådant avbrott skulle för övrigt bliva en stor besvikelse för de skolor, där postsparbanken nu kunnat påbörja spårverksamhet.

Utdelningen av postsparbanksböcker borde därför enligt generalpoststyrelsens mening helst tryggas för en tid framåt. Ehuru det vore lämpligt att, intill dess nödig erfarenhet hunnit inhämtas, lämna anslag för ändamålet endast för kortare tid — vadan också styrelsen nu föreslog beredande av medel endast för utdelning av böcker även under år 1929 — syntes det alltså styrelsen önskvärt, att riksdagen bemyndigade Kungl. Maj:t att för framtiden fatta beslut rörande liknande utdelning av postsparbanksböcker.

Styrelsen påpekar härefter, att postsparbankens vinst för år 1928 sannolikt komme att ej obetydligt överstiga 1 miljon kronor och att man även för kommande år kunde räkna med en avsevärd vinst, samt att det under sådana förhållanden icke kunde anses obilligt, att styrelsen sattes i tillfälle att använda ett så jämförelsevis blygsamt belopp som 50,000 kronor om året i spårverksamhetsfrämjande syfte bland landets skolungdom. Styrelsen framhåller slutligen, att en utdelning även under år 1929 borde i stort fortgå efter de principer, som legat till grund för 1928 års utdelning, med beaktande av de erfarenheter, man därvid haft tillfälle att göra.

I utlåtande av den 9 januari 1929 har *skolöverstyrelsen* förklarat sig finna generalpoststyrelsens strävan att söka främja sparsamheten bland skolungdomen vara i hög grad behjärtansvärd samt anse utdelandet av postsparbanksböcker med insatta mindre belopp vara ett lyckligt sätt att uppmuntra de unga till sparsamhet; och har skolöverstyrelsen därför tillstyrkt bifall till den föreliggande framställningen.

Statskontoret har i utlåtande den 15 januari 1929 uttalat, att frågan, huruvida medel för ifrågavarande ändamål fortfarande borde anvisas, i första hand vore beroende av den erfarenhet man kunde vinna av sparverksamhetens resultat; då emellertid den gångna korta tiden givetvis icke kunde lämna tillräckligt material för ett tillförlitligt bedömande härutinnan, vore intet att erinra mot anvisande ännu något eller några år av medel för ändamålet. Innan därefter ytterligare medel beviljades, syntes utredning böra förebringas angående den utsträckning, i vilken skolungdomen begagnat sig av den möjlighet till sparande, som sålunda beretts.

Statskontoret framhåller vidare, att ännu en omständighet vore att beakta vid bedömandet av spörsmålet om fortsatt medelsanvisning, nämligen frågan, huruvida det av statsmakterna för verksamhetens bedrivande uppställda villkoret, att konkurrens skulle undvikas med privata sparbanksföretag, blivit iakttaget. Ämbetsverket uttalar härutinnan bland annat:

Statskontoret vore själfvallet icke i tillfälle att uttala något omdöme i själva tvistefrågan, men ville framhålla, att kravet på ett fullt lojalt uppehållande av de givna, synnerligen välbetänkta direktiven för verksamheten icke borde i någon mån få eftergivnas och att alltså, därest en undersökning skulle giva vid handen att skäl till anmärkning i sådant hänseende förekomme, medelsanvisningen borde tillsvidare upphöra. I varje fall syntes det önskvärt, att direktiven kunde erhålla en mera pregnant utformning än vad för närvarande vore fallet. Det kunde icke förnekas att uttryck sådana som att verksamheten icke finge »leda till olämplig konkurrens om det lokala sparkapitalet» eller att »konkurrens undvikas med sparbanker eller andra penninginrättningar, som driva dylik skolsparverksamhet», vore så pass svävande, att meningsskiljaktighet om sättet för bestämmelsernas tillämpning lätt kunde uppstå. Ur nu förevarande synpunkt lämpligast vore naturligtvis, om för vissa bestämda tidsperioder kunde direkt angivas de skoldistrikt eller delar av sådana, där skolsparverksamheten icke finge bedrivas. Huruvida emellertid ett sådant förfaringssätt vore praktiskt taget möjligt, vore en fråga, varom statskontoret icke kunde uttala något omdöme.

Departementsschefen.

Den nu ifrågavarande formen av skolsparverksamhet, utdelande av sparbanksböcker med därå insatta mindre grundbelopp, har redan tidigare tillämpats av ett flertal privata sparbanker i landets skilda delar. Då detta förfarande befunnits utgöra ett verksamt medel till främjande av sparsamhet bland skolungdomen, har det också vunnit allt vidare tillämpning. Det är därför endast naturligt, att ledningen för postsparbanken, vilken alltsedan bankens tillkomst nedlagt ett förtjänstfullt arbete på ungdomens fostran till sparsamhet, velat, till fullföljande av sina strävanden härutinnan, i sin verksamhet upptaga och utveckla jämväl denna propagandaform.

Genom nästlidet års riksdagsbeslut har också möjlighet beretts postsparbanken till åtgärd i sådan riktning. Riksdagens medgivande gavs under den förutsättningen, att verksamheten från postsparbankens sida icke finge erhålla karaktären av konkurrens med de privata penninginrättningarnas arbete på området, och detta villkor underströks sedermera av Kungl. Maj:t. Emellertid hava de av postsparbankens ledning för sparbanksböckernas utdelande vidtagna åtgärderna blivit föremål för erinringar från de privata sparbankernas sida.

Anmärkningarna synas i främsta rummet rikta sig däremot, att cirkulär med meddelande om den planerade utdelningen av postsparbanksböcker samt begäran om vissa uppgifter rörande redan bedriven skolsparrörelse utsänts till samtliga skoldistrikt i riket (utom Stockholm, Göteborg och Malmö) och alltså även till de distrikt, där liknande verksamhet redan igångsatts från enskilt håll. Även om det begagnade förfarings sättet icke i och för sig kan göras till föremål för erinran, torde dock visst fog finnas för den anmärkningen, att bland annat på grund av den använda formuleringen av frågeställningen ett uttömmande omdöme om de privata sparbankernas verksamhet uti ifrågavarande hänseende näppeligen på denna väg kunde väntas, och synes det hava bort ligga nära till hands att i stället söka i första rummet genom sparbankernas organisation erhålla erforderliga uppgifter, helst samråd från detta håll erbjudits.

Av uppgifter, som jag låtit införskaffa rörande den sedermera verkställda utdelningen av postsparbanksböcker, framgår, att postsparbanksledningen icke — på sätt densamma i sin ursprungliga skrivelse synes hava närmast tänkt sig och riksdagen får anses hava förutsatt som villkor för sitt bifall till förslaget — begränsat verksamheten att tillsvidare avse viss landsända eller vissa län, där det av olika skäl syntes särskilt angeläget att främja sparsamhetssträvandena. Postsparbanksböcker hava nämligen utdelats i alla län utom ett — Örebro län — om än största anparten av böckerna tillkommit norrlandslänen. Även inom en på ifrågavarande område så väl tillgodosedd landsdel som Malmöhus län hava skolbarn erhållit sparböcker.

Då jag nu går att upptaga frågan om fortsatt medgivande till postsparbankens ifrågavarande verksamhet, vill jag förutskicka, att åtgärder för uppmuntrande av skolungdomens sparsamhet utöver dem, som redan från allmänt eller enskilt håll vidtagits, alltjämt äro önskvärda. Inom stora områden av landet — särskilt i rikets nordliga trakter — finnas för närvarande inga eller blott få privata penninginrättningar och åtskilliga av de befintliga sparbankerna hava ännu icke gått in för skolsparrörelsen. Tillräckliga tillfällen finnas sålunda för postsparbanken att utan intrång på ortssparbankernas arbetsfält fortsätta denna samhällsgagnande verksamhet. Medgivas måste också, att postsparbanken icke minst med hänsyn till förmanen av talrika och även i de mest avlägsna bygder spridda tjänsteställen har stora förutsättningar att tjäna skolsparverksamhetens syften. Postsparbanken synes därför böra sättas i tillfälle att även på det mera effektiva sätt, som utdelandet av postsparbanksböcker med insatta mindre

belopp innebär, fullfölja sitt arbete i skolsparrörelsens tjänst. Därvid bör emellertid tillses, att detta arbete icke kommer att bedrivas på området för ortssparbankernas verksamhet. Man bör nämligen beakta olägenheten av det jämväl i riksdagens förut omförmälda skrivelse påpekade förhållandet, att postsparbankens ingripande i den lokala sparverksamheten har till följd, att sparkapital drages från orten och icke blir tillgängligt för de lokala kreditbehoven.

Att med ledning av föreliggande uppgifter rörande skolsparverksamheten i detalj avgränsa de områden, där utdelning av postsparbanksböcker till skolungdom lämpligen bör ifrågakomma, torde näppeligen låta sig göra. Huvudregeln bör emellertid vara, att postsparbankens insats endast skall äga karaktären av komplement till ortssparbankernas arbete och ske allenast där, varest skolsparrörelsen eljest icke bliver i denna eller liknande form tillgodosedd. Ett ingripande från postsparbankens sida torde således böra begränsas till områden, vilka ej kunna betraktas såsom egentligt verksamhetsområde för en ortssparbank, som genom positiva åtgärder ådagalagt intresse för skolsparrörelsens främjande. I överensstämmelse härmed lär postsparbanken få trüda tillbaka för sparbank, i den mån densamma inom sådant område ytterligare utvidgar sin verksamhet uti ifrågavarande avseende. Avgränsningen mellan de olika sparinrättningarnas verksamhetsområden synes böra ske efter i varje särskilt fall vidtagen undersökning och efter samråd mellan postsparbankens ledning och vederbörande sparbanksorganisation. Ett samarbete härutinnan borde vara så mycket lättare att åstadkomma, som det gäller en gemensam strävan för ett ur alla synpunkter behjärtansvärt syfte och — såsom även generalpoststyrelsen framhållit — från postsparbankens sida allenast är fråga om åtgärder till det allmännas och barnens bästa men icke gäller något postsparbankens konkurrentintresse. För ett sådant samarbete synas mig de nu uppdragna riktlinjerna kunna utgöra en grundval.

Generalpoststyrelsens framställning om beredande av möjlighet att jämväl under innevarande år till skolungdom utdela postsparbanksböcker med därå insatta belopp till en sammanlagd summa av högst 50,000 kronor synes mig alltså böra vinna bifall. Däremot anser jag mig icke kunna förorda det av generalpoststyrelsen föreslagna bemyndigandet för Kungl. Maj:t att även för framtiden besluta rörande anslag för ändamålet, utan torde, därest ytterligare utdelning av postsparbanksböcker ifrågasättes, riksdagens medgivande böra åtminstone tillsvidare för varje gång inhämtas.

Under återopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att generalpoststyrelsen för främjande av sparsamhet må, intill ett belopp av 50,000 kronor och i övrigt i den omfattning Kungl. Maj:t bestämmer, av postmedel till skolungdom i riket utdela mindre penningbelopp insatta å motböcker med postsparbanken, dock högst två kronor å varje bok.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Waldemar Wiens.